

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

LEGAL BASIS OF STATE REGULATION IN THE FIELD OF HOUSING AND COMMUNAL SERVICES IN UKRAINE

Спасенко К.О., к.ю.н., докторант
Класичний приватний університет

У статті проаналізовано особливості правових засад державного регулювання у сфері житлово-комунального господарства. Запропоновано розглядати правові засади за юридичною силою нормативно-правового акту. Розглянуто загальні норми Конституції України, які врегульовують державне регулювання у сфері житлово-комунального господарства. Приділено значну увагу дослідженню законів України, які запропоновано поділити в контексті предмету дослідження на дві групи – загальні та спеціальні. До першої групи, тобто до загальних законів, віднесено: кодифіковані акти; та низку законів – Закон України «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг», який є базовим нормативно-правовим актом, що визначає правові засади державного регулювання у сфері комунальних послуг; Закон України «Про житлово-комунальні послуги», що впорядковує суспільні відносини, які виникають у процесі надання та споживання житлово-комунальних послуг; закони України, що впорядковують повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері житлово-комунального господарства – відповідно закони «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні». До спеціальних законів віднесено закони, що впорядковують суспільні відносини у тій чи іншій сфері – зокрема, Закон України «Про теплопостачання», «Про енергозбереження», «Про об'єднання співвласників багатоквартирних будинків», «Про відходи» та ін. Окремо серед правових засад притримано увагу підзаконним нормативно-правовим актам. Досліджено постанови Кабінету Міністрів України та підзаконні акти центральних органів виконавчої влади у розглядуваній сфері. Наголошено, що існує досить розгалужена система нормативно-правових актів, за допомогою яких здійснюється державне регулювання у сфері житлово-комунального господарства, однак постає завдання якісного його оновлення з метою приведення до проблем сучасних реалій функціонування в умовах воєнного стану.

Ключові слова: державне регулювання, житлово-комунальне господарство, нормативно-правовий акт, надання послуг.

The article analyzes the peculiarities of the legal framework of state regulation in the sphere of housing and communal services. It is proposed to consider the legal framework by the legal force of a regulatory legal act. The author examines the general provisions of the Constitution of Ukraine which regulate state regulation in the sphere of housing and communal services. Considerable attention is paid to the study of laws of Ukraine, which are proposed to be divided into two groups in the context of the subject matter of the study – general and special. The first group, i.e., general laws, includes: codified acts; and a number of laws – the Law of Ukraine "On State Regulation in the Sphere of Public Utilities", which is the basic legal act defining the legal framework of state regulation in the sphere of public utilities; the Law of Ukraine "On Housing and Communal Services", which regulates social relations arising in the process of provision and consumption of housing and communal services; laws of Ukraine regulating the powers of local executive authorities and local self-government bodies. Special laws include laws that regulate social relations in a particular area, such as the Law of Ukraine "On Heat Supply", "On Energy Saving", "On Associations of Apartment Building Owners", "On Waste", etc. Among the legal frameworks, the author pays special attention to bylaws and regulations. Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine and by-laws of the central executive authorities in the area under consideration are analyzed. It is emphasized that there is a rather extensive system of legal acts which are used to carry out state regulation in the field of housing and communal services, but the task of its qualitative updating arises in order to bring it to the problems of modern realities of functioning under martial law. The author emphasizes that there is a rather extensive system of legal acts which are used to regulate the housing and communal services sector, but the task of its qualitative updating is to bring it up to date with the problems of modern realities of functioning under martial law.

Key words: state regulation, housing and communal services, regulatory legal act, provision of services.

Постановка проблеми. У сучасних умовах функціонування в Україні житлово-комунальне господарство є важливою частиною економіки, тому дослідження правових засад державного регулювання у цій сфері не втрачає своєї актуальності з огляду на реалії введення правового режиму воєнного стану.

Саме від ефективного державного регулювання залежить виконання законодавчо встановлених завдань у цій сфері – забезпечення збалансованості інтересів суб'єктів господарювання, споживачів та держави; прозорості та відкритості діяльності на ринках природних монополій та на суміжних ринках у сфері теплопостачання і централізованого водопостачання та централізованого водовідведення; захисту прав споживачів товарів і послуг у частині отримання товарів і послуг належної якості та в достатньому обсязі за економічно обґрунтованими цінами, а також стимулювання підвищення їх якості і задоволення попиту на них; формування і забезпечення прогнозованості цінової і тарифної політики на ринках, які перебувають у стані природної монополії, та суміжних ринках у сфері теплопостачання і централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, сприяння впровадженню стимулюючих методів регулювання цін; самоокупності діяльності суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках; рівних можливостей для доступу споживачів до товарів (послуг) на ринках, які перебувають у стані природної монополії;

обмеження впливу суб'єктів природних монополій на державну політику та сприяння конкуренції на суміжних ринках у сфері теплопостачання і централізованого водопостачання та централізованого водовідведення з метою забезпечення ефективного функціонування відповідних галузей [1].

Житлово-комунальне господарство є однією з важливих складових соціально-економічного розвитку країни. Ефективність його організації та механізмів функціонування справляє величезний вплив на такі показники, як добробут населення, економічні показники в державі, визначає здатність до подальшого розвитку та проведення наступних кроків реформування. Якщо на початковому етапі реформування галузь житлово-комунального господарства відіграла значну роль у становленні ринкових економічних відносин у нашій країні, послугувала основою для подальшого відновлення інших економічних сфер та виступила засобом захисту соціальних гарантій, то з часом за відсутності реальних механізмів модернізації галузі основні проблеми загострилися і стали гальмувати соціально-економічний розвиток України [2, с. 3].

Стан опрацювання. Державне регулювання у сфері житлово-комунального господарства було предметом наукових досліджень вчених різних спеціальностей, зокрема, Л. Беззубко, Ю. Голодник, Б. Данилишина, О. Дація, О. Деміхова, С. Домбровської, В. Куценко, Н. Олійник, Д. Шаповаленко та ін. Однак вивчення окресленої про-

блематики адміністративно-правового аспекту на сьогодні залишається вкрай актуальним, оскільки саме від державного регулювання у сфері житлово-комунального господарства залежить ефективність його здійснення. Житлово-комунальне господарство є однією з найбільш важливих соціальних галузей, котру складає широка мережа підприємств, установ та організацій, діяльність яких спрямована на виконання виробничих і невиробничих функцій, пов'язаних із належним рівнем життєдіяльності людей, шляхом забезпечення населення адміністративно-територіальних одиниць необхідними ресурсами та надання широкого спектра послуг щодо належного утримання житла, рівня благоустрою населених пунктів та розвитку відповідної інфраструктури [3, с. 208].

Метою статті є дослідження правових засад державного регулювання у сфері житлово-комунального господарства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Аналіз нормативно-правових актів, за допомогою яких здійснюється державне регулювання житлово-комунального господарства варто проводити за юридичною силою того чи іншого акту. Так, передусім варто звернутися до приписів Конституції України. Насамперед слід відзначити ті норми, що стосуються регулювання економіки в цілому, а відповідно й сфери житлово-комунального господарства. Стаття 13 передбачає, зокрема, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом. Стаття 15 закріплює, що суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. У свою чергу забезпечення економічної безпеки конституційно визначено однією з найважливіших функцій держави (стаття 17) [4].

Стаття 48 Конституції України однією зі складових елементів конституційного права громадянина на достатній життєвий рівень визначає наявність у особи житла. При цьому, держава не акцентує ні на якості такого житла, ні на інших аспектах житлової проблеми. З огляду на це особливо важливе місце тут посідає комунальне господарство, яке має своїм призначенням забезпечення належного рівня комфортності житлового фонду, зокрема шляхом надання відповідних послуг [3, с. 210].

Що стосується законів України, які впорядковують відносини у зазначеній сфері, варто наголосити на тому, що їх множинність спонукає до проведення певної систематизації. Так, закони, що врегульовують суспільні відносини у сфері житлово-комунального господарства можна підрозділити на дві групи – загальні та спеціальні. Загальні впорядковують суспільні відносини в цілому у цій сфері та визначають основні засади публічного адміністрування, спеціальні – визначають особливості здійснення публічного адміністрування за окремими напрямками.

До першої групи, тобто до загальних законів, можна, зокрема, віднести: кодифіковані акти – Житловий кодекс України, Водний кодекс України, Кодекс України про надра, Земельний кодекс України та ін.

Також до цієї групи належить Закон України «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг», який

є базовим нормативно-правовим актом, що визначає правові засади державного регулювання у сфері комунальних послуг [1]. Закон України «Про житлово-комунальні послуги», що впорядковує суспільні відносини, які виникають у процесі надання та споживання житлово-комунальних послуг [5]. Закони України, що впорядковують повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері житлово-комунального господарства – відповідно закони «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні».

До спеціальних законів можна віднести ті, що регулюють суспільні відносини у певній сфері – зокрема, Закон України «Про теплопостачання», «Про енергозбереження», «Про об'єднання співвласників багатоквартирних будинків», «Про відходи» та ін.

Окремо серед правових засад варто розглянути підзаконні нормативно-правові акти, до яких відносимо постанови Кабінету Міністрів України, зокрема від 01.06.2011 р. № 869 «Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги» [6], від 26.07.2006 р. № 1010 «Про затвердження Порядку формування тарифів на послуги з вивезення побутових відходів», від 03.10.2007 р. № 1198 «Про затвердження правил користування тепловою енергією» [7]. Також важливими є й накази центральних органів виконавчої влади, приміром Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23.12.1996 р. № 383 «Про затвердження Державних санітарних правил і норм «Вода питна. Гігієнічні вимоги до якості води централізованого господарсько-питного водопостачання» [8], Наказ Мінпаливенерго та Мінжитлокомунгоспу від 10.12.2008 № 620/378 «Про затвердження Правил підготовки теплових господарств до опалювального періоду» [9].

Як зазначається в науковій літературі, сфера житлово-комунального господарства характеризується не завжди узгодженим між собою нормативно-правовим забезпеченням (окрім Закону України «Про благоустрій населених пунктів», дотичними до сфери благоустрою населених пунктів є низка інших нормативно-правових актів, наприклад, таких як: Закон України «Про житлово-комунальні послуги», Закон України «Про відходи», Закон України «Про поховання та похоронну справу», Закон України «Про охорону атмосферного повітря», Закон України «Про автомобільні дороги», Закон України «Про дорожній рух», Закон України «Про рекламу», Закон України «Про охорону культурної спадщини», Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», Кодекс України про адміністративні порушення, Типові правила благоустрою території населеного пункту тощо). Певні положення вищезазначених актів суперечать одне одному, а тому потребують подальшого вдосконалення [2, с. 30].

Таким чином, можна підсумувати, що на сьогодні існує досить розгалужена система нормативно-правових актів, за допомогою яких здійснюється державне регулювання у сфері житлово-комунального господарства. Однак на сьогодні постає завдання якісного його оновлення з метою приведення до сучасних реалій функціонування в умовах воєнного стану.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про державне регулювання у сфері комунальних послуг: Закон України № 2479-VI від 09.07.2010. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 49. Ст. 571.
2. Бізонич Д. В. Механізми державного управління розвитком житлово-комунального господарства в контексті децентралізації влади в Україні: автореф. дис. ... доктора наук з державного управління, Миколаїв, 2021. 42 с.
3. Куц О. Є. Державна політика в сфері житлово-комунального господарства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 208–211.
4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. / *Верховна Рада України. Голос України*. 1996. № 128.
5. Про житлово-комунальні послуги: Закон України № 2189-VIII від 09.11.2017. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 1. Ст. 1.
6. Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги: постанова КМУ від 1 червня 2011 р. № 869. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/869-2011-п#Text>
7. Про затвердження правил користування тепловою енергією: постанова КМУ від 3 жовтня 2007 р. N 1198 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2007-п#Text>
8. Про затвердження Державних санітарних правил і норм «Вода питна. Гігієнічні вимоги до якості води централізованого господарсько-питного водопостачання»: наказ МОЗ 12.05.2010 № 400 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0452-10#Text>
9. Про затвердження Правил підготовки теплових господарств до опалювального періоду: наказ Міністерства палива та енергетики України та Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 10.12.2008 № 620/378 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1310-08#Text>